

виробництва і споживання матеріальних цінностей підноситься доволі крихка й тендітна сфера духовного творення. Вона не є ні первинною, ні вторинною. Вона «освячує», психологічно виправдовує матеріальне буття суспільства та особи, знаменує досягнення ними певного доконечного рівня розвитку.

Список літератури:

1. Психологія масової політичної свідомості та поведінки / Відп. ред. В.О.Васютинський. – К.: ДОК-К, 1997.

Івацький Владислав Іванович,
студент IV курсу історичного факультету
Маріупольського державного гуманітарного університету

Особистісний вимір патріотизму

Патріотизм це універсальне почуття, що є завжди втіленим в індивідуальній людській свідомості. Воно завжди формується свідомим вибором людини і їй під силу відмовитись від цього вибору. Це почуття виявляє себе як здатність до максимальної зацікавленості людини в реалізації інтересів об'єкта патріотизму, людина готова до найбільших жертв – навіть до самопожертви.

В контексті перехідного суспільства важливим є знання сутності патріотизму як соціально-політичного феномену.

Звідси походить аспект патріотизму як соціально-політичного феномену: ІДЕНТИФІКАЦІЯ людини із якоюсь територією та іншими людьми на цій території. Тут доречно навести приклад К.Лоренца який порівнює співіснування людей із пересуванням людей у залізничному вагоні, коли пасажири, що опинились на одній території сприймаються як «свої», а сусідні купе, а тим більше вагони, сприймаються як чужинці, тобто людей споріднює випадкова легітимація знаходження на одній території, без усіх інших спільних атрибутів патріотизму.

Для людини першочергову роль грає місце її проживання, яке вона вважає рідним. Вже після ідентифікації себе із територією та іншими індивідами на ній, відбувається подальше формування спільноти, що обслуговується певним комплексом символіки. І біологічні, і соціальні чинники патріотизму мають одну спільну

основу – прагнення до самозбереження, відповідності власній природі.

Загальні риси патріотичних почуттів, які керують людською поведінкою і інстинктивно обумовленні є такі:

Патріотизм є дією інстинкту самозбереження; є спеціальним комплексом символіки; є попереджувальним засобом боротьби із зовнішньою агресією; є дією лібідозних чинників підсвідомості людини; це ірраціональне почуття; є поняття територіальне, здатне абстрагуванню від національності.

Людина, є одна із соціальних тварин – вона співвідносить як, і всі високоорганізовані ссавці, себе із своїм плем'ям, бо воно сфера його життєвих інтересів. Інтереси спільноти важливіші за особисті зацікавлення індивіда, бо спільнота це група індивідів, що тримається на взаємному доповненні та розподілі повноважень – виконання своєї частини загальної спільної справи є обов'язковим, інакше вона зменшує свої шанси на виживання. Саме цьому член групи готовий до будь-яких жертв в ім'я племені. Науковці називають таку якість тварин непотизмом, тобто природною схильності до родинного відбору.

Щоб зараховувати себе до спільноти, тварини мають спеціальний комплекс символіки, який є спільним засобом взаєморозпізнання, з метою збереження свого стада чи зграї. За К.Лоренцом, для щурів, наприклад, є звичною суспільна організація – „гігантська сім'я”, де ідентифікаційною символікою є запах дорослих тварин.

Добре організована та цілісна спільнота вже такими своїми якостями як згуртованість та взаємозахист буде позбавляти конкурентів бажання вступати із нею у конфлікт.

Але поряд із біологічною природою патріотизм має суто соціальний вимір. Який доповнює їх елементами людської психіки, що посилюються тим більше, чим частіше спільнота вимушена використовувати свою єдність для боротьби із агресією сусідніх спільнот.

Упродовж тисяч років Україна знаходиться на кордоні землеробських, осілих, миролюбних етносів та кочових, агресивних етносів, що отримували засоби існування не стільки із

своєї праці скільки з випасу скота на диких пасовиськах та грабiжницьких нападiв на осiлi етноси. Українські племена були першими на шляху аварiв, печенiгiв, половцiв, монголо-татар, кримських татар, таким об'єднанням землеробiв в Європi.

На користь національної абстрагованостi патріотизму свiдчить майже повна відсутність на сьогодні етнічно нерозбавленої крові – i наявність в цих умовах у кожної політичної нації патріотичних почуттів. Це стосується i українцiв, що їх етногенез відбувався при активній участi тюркських та захiднослов'янських етносiв.

Отже український патріотизм – етнічна цінність, але через довготривале існування в умовах пригноблення національних почуттів, заперечення існування національної ідентифікації, багатомісячного порушення лібідозного зв'язку між представниками влади та іншими членами вітчизняного соціуму українці мають притуплене почуття національного патріотизму. Проте, беручи до уваги якість патріотизму особистісно ідентифікаційну, тобто таку, що вироблена свідомістю під дією різноманітних інстинктивних стимулів, робимо висновок: Україна може мати патріотично налаштованих до неї громадян. Для цього потрібний комплекс засобів, що сформувавши об'єднуючу ідею всіх громадян не залежно від етнічного походження. Для цього потрібен зовнішній або внутрішній провокатор: терористи, ЄС, США, Російська Федерація, або щось уявне. Це не гуманістичний шлях. Але однозначно потрібно оновити символіку так, щоб всі регіони ідентифікували її зміст із собою, повага до законів та патріотизм тих громадян, що перебувають при владі.

Список літератури:

1. Валіцький А. Чи можливий ліберальний націоналізм? / Націоналізм: Антологія / Упоряд. О.Проценко, В.Лісовий. – К.: Смолоскип, 2000. – С. 804-822.
2. Лоренц К. Агрессия (так называемое "зло"): Пер. с нем. – М.: Издательская группа "Прогресс", "Универс", 1994. – 272 с.
3. Фрейд З. Психология масс и анализ человеческого «Я» – М.: «Издательство АТС», 2004. – 188,[4]с. – (Серия «Философия. Психология»).

4. Фромм Э. Анатомия человеческой деструктивности: Перевод с англ. / Вт. Вступ. Ст. П. С. Гуревич. – М.: Республика, 1994. – 447 с.: ил. – (Серия «Мыслители XX века»).

Чипуренко О. М.
(Дніпропетровський хіміко-технологічний університет)

Стосовно концептів “людина” та “перехідне суспільство”

Щодо визначення поняття “людина”. Філософськи виправданими визначеннями людського, людяності є екзистенціалістські – чи то хайдеггеріанське “ось-буття” (“особистість”), чи то сартрівське буття-проект, що ще не є, саме існування. Людина є тут-мисленням, вона за суттю є мислення, що відкрите (до буття, до Іншого). Тому слід переформулювати проблему людини на проблему мислення. Коли є, за яких умов виникає мислення – це питання не можна вважати предметом позитивної науки, воно глибоко-метафізичне і не може бути поверхнево-гуманістичним. Це по-перше.

По-друге, поняття перехідного суспільства потребує уточнення., перегляду сталого в соціальних науках твердження про перехід пострадянських держав від тоталітаризму до демократії, про невпинне ствердження правових засад, бо ж дійсність випереджає таку теорію: так звана демократизація виглядає як безлад і анархія, що відкриває двері до будь-яких ідеологій, не виключючи ідеологій нових “освенцимів”. Реалії ж українського сьогодення можливо було б визначити не як “перехід”, а як точку кризи, стійкої нерівноваги. Продовження ж за “реформами” соціальних, політичних та економічних відносин, якщо розуміти їхній стан синергетично (тобто якщо невизначено об’єкт реформування), навряд чи є можливим.

Чи існує можливість для мислення в перехідному, неперехідному, або ж кризово-нестійкому суспільстві – це третє скептичне питання, що впливає з вищепозначених. Не факт, що “демократії” створюють умови для мислення. Нестача, неможливість є онтологічними засадами мислення, людини, та